

tury Egyptian Mystic", *IC*, LXX/1 (1997), s. 15-39; a.m.f., "The Unerring Balance of the Law: Abd al-Wahhâb al-Sha'rânî's Reconciliation of Sanctity (Wilâyah and the Shar'î'a)", *IQ*, XLI/4 (1418/1997), s. 284-300; XLII/1 (1418/1998), s. 24-41; D. F. Reynolds, "Shaykh Abd al-Wahhâb al-Sha'rânî's Sixteenth-Century Defens of Autobiography", *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, IV/1-2, Cambridge 1998, s. 122-137; Hayri Kaplan, "Fakih Bir Süfi Örneği Olarak Abdülvehhâb eş-Şa'rânî", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II/2, Adana 2002, s. 119-154; Tahir Uluç, "Abdülvehhâb eş-Şa'rânî ve el-Yevâkîf ve'l-cevâhîr fî beyâni akâidî'l-ekâbir Adlı Eseri", *Tasavvuf*, sy. 9, Ankara 2002, s. 209-219; S. Pagani, "The Meaning of the İktihâl al-Madhâhib in Abd al-Wahhâb al-Sha'rânî's al-Mîzân al-Kubrâ", *Islamic Law and Society*, XI/2, Leiden 2004, s. 177-212; J. Schacht, "Şa'rânî", *IA*, XI, 344-345; E. Geoffroy, "Şa'rânîya", *Et Suppl.*, s. 724; Mustafa Tahralı, "Rifâiyye", *DİA*, XXXV, 102.

HAYRİ KAPLAN

ŞA'RÂNİYYE

(الشعرانية)

Abdülvehhâb eş-Şa'rânî'ye

(ö. 973/1565)

nisbet edilen bir tarikat

(bk. ŞA'RÂNÎ).

ŞARAP

(bk. İÇKİ; ŞÜRB).

ŞA'RÂVÎ

(الشراوي)

(1911-1998)

Mısırlı âlim.

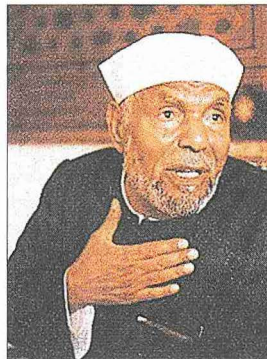
Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî 15 Nisan 1911'de Mısır'ın Dekahliye muhafazasının Mîtgamr şehrine bağlı Dekâdûs köyünde doğdu. İlk öğreniminin ardından Kur'ân-ı Kerîm'i ezberledi ve 1926'da Ezher'in Zekâzîk'teki ilkokuluna kaydoldu, 1932'de lise bölümüne başladı. Henüz lisede iken Vefd Partisi'ni, dolayısıyla Mustafa en-Nehhâs'ı destekledi. Dinî konuların yanı sıra içtimâî ve siyasî meselelerle de meşgul oldu; öğrenci hareketlerine katıldı ve talebe birliğinin başkanlığını yaptı. 1934'te öğrenci olayları sırasında tutuklandı ve bir ay kadar hapisteydi kaldı. Liseden sonra 1936'da Kahire'ye giderek Ezher'e bağlı Külliyyetü'l-lugatî'l-Arabiyye'ye girdi. Buradaki hocaları arasında o sırada Ezher şeyhi olan Muhammed Mustafa el-Merâgî, Ahmed Yûsuf Necâtî, Ahmed İmâre ve İb-

râhim Hamrûş gibi âlimler vardı. Ayrıca İhvân-ı Müslimîn lideri Hasan el-Bennâ'dan özel ders aldı. Ancak Vefd Partisi'ni desteklemesi İhvân-ı Müslimîn ile arasının açılmasına sebep oldu. 1941'de fakülteyi bitirdi ve 1943'te öğretmenlik diploması aldı. Ardından Ezher'in Tanta, İskenderiye ve Zekâzîk'teki okullarında öğretmenlik yaptı. 1950'de Mekke'deki Melik Abdülazîz Üniversitesi'nin Külliyyetü'ş-şerfa bölümünde hoca olarak çalışmaya başladı. 1960'ta Ezher'e bağlı Tanta'daki okulun, ertesi yıl Evkaf Bakanlığı'nda davet ve fikirle ilgili bölümün müdürlüğüne getirildi. 1962'de Ezher'de ulûm-i Arabiyye müfettişliğine, 1964'te Ezher Şeyhi Hasan Me'mûn'un sekreterlik işlerine müdür tayin edildi. 1966'da, Fransız işgalinden henüz yeni kurtulup eğitim dili olarak Arapça'yı yerleştirmeye çalışan Cezayir'e destek olmak amacıyla Ezher'den bu ülkeye gönderilen Arap dili uzmanları grubuna başkanlık etti ve orada ders verdi. 1970'te Melik Abdülazîz Üniversitesi'nin Külliyyetü'ş-şerfa bölümünde misafir hoca sıfatıyla çalışmaya başladı. 1972'de aynı üniversitenin ed-Dirâsâtü'l-ulyâ kısmının başkanlığına getirildi. 1975'te Mısır'a döndü ve Ezher'den sorumlu bakanlık bünyesinde genel müdür oldu. Aynı yıl Mısır televizyonunda "Nûrun alâ nûr" adlı haftalık programlarına başladı. Nisan 1976'da yaş haddinden emekliye ayrıldıktan sonra Kasım 1976 – Ekim 1978 arasında Memdûh Sâlim'in başbakanlığındaki hükümette Evkaf'tan ve Ezher'den sorumlu bakan olarak görev yaptı. Bakanlığı esnasında Mısır'da kurulan ilk İslâmî banka olan Banku Faysal'ın kuruluşuna izin veren karara imza attı. Bu sırada Mısır televizyonunda cuma günleri yayımlanan tefsir derslerine başladı. Bu programları çok geniş kitleler tarafından ilgiyle takip edildi. 1980'de Mısır Şûrâ Meclisi'ne üye seçildi. Uzun süren bir hastalıktan sonra 17 Haziran 1998'de

Kahire'de vefat etti ve Dekâdûs köyünde defnedildi. Şa'râvî 1983'te Cumhuriyet, 1988'de Devlet Takdir ödülüne lâyık görülmüş, 1998'de Dübey Yılın Şahsiyeti ödülünü almıştır. 1985'te Menûfiye Üniversitesi, 1990'da Mansûre Üniversitesi kendisine fahri doktorluk unvanı vermiştir. Çeşitli müesseselerin oluşturduğu kurullarda yer almış, 1980'de Ezher'in itibarlı kurumlarından olan Mecmau'l-buhûsi'l-İslâmiyye'ye ve 1988'de Mecmau'l-lugatî'l-Arabiyye'ye üye seçilmiştir.

Çok yönlü kişiliğiyle farklı makamlarda bulunan Şa'râvî Avrupa, Amerika, Asya ve Afrika'daki pek çok ülkeye seyahat etmiş ve çeşitli toplantılara katılmıştır. Devlet başkanları Enver Sedat ve Hüsnü Mübârek'le iyi ilişkiler kurmuş, Enver Sedat, İsrail ile Camp David Antlaşması'nı yapmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gittiği zaman o da yanında bulunmuştur. Birleşmiş Milletler'de ilk cuma namazını kıldırarak burada hutbe okumuştur. İslâm'ın siyasî ideolojilerle ilişkisi olmadığını belirten Şa'râvî bütün gruplara ve cemaatlere mesafeli davranmıştır. Enver Sedat'ın radikal bir örgütün mensupları tarafından öldürülmesinin ardından aşırı gruplara karşı halkın ve özellikle gençliğin dinî konularda eğitilmesi gerektiğini belirten Şa'râvî sistemi de eleştirmekten geri durmamıştır. Problemler ortaya çıktıkça sonra İslâm'da çare arandığını ve bütüncül değil tek yönlü bir bakışla bazı iyileştirmeler yapılması yolu izlendiği için bir taraf düzelterken diğer taraftan başka problemlerin ortaya çıktığına dikkat çekmiştir.

1970'li yılların sonundan itibaren Mısır'daki dinî hayat üzerinde etkili olan ve klasik anlamda bir âlim olmaktan çok, geniş kitlelere hitap eden bir vâiz olma özelliği öne çıkan Şa'râvî'yi, Mısır ve Arap ülkeleri başta olmak üzere dünyanın pek çok bölgesinde ilgiyle takip edilen hutbe, vaaz ve irşad faaliyetleri şöhrete ulaştırmış, fahiş Arapça yerine halk dilini kullanması geniş kitleler tarafından izlenmesini kolaylaştırmıştır. Adına yayımlanan kitaplar geniş bir okuyucu kitlesi bulmuş, *el-Ehrâm* ve *el-Ahbâr* gibi yarı resmî gazetelerde her gün onun sözlerine yer verilmiştir. Halk kitleleri yanında resmî makamlarca da kabul görmesinde İslâm'ın siyaset üstü bir din olduğunu savunması ve aşırı grupları eleştirmesi etkili olmuştur. Klasik mânada bir Kur'an müfessiri olmayan Şa'râvî yaptığı sohbetlerde âyetleri tefsir ederken önce kelimelerin sözlük anlamlarını ve delâlet ettikleri mânaları belirttikten sonra

Şa'râvî

âyetleri sade bir üslûpla açıklar, ardından diğer âyet ve hadislerle bağlantısını kurardı. Çok sayıda fetva veren Şa'râvî kendisine yöneltilen sorular çerçevesinde kadın konusunda da pek çok görüş belirtmiştir. Onun özellikle kadınların mecbur kalmadıkça aktif olarak çalışma hayatına katılmasını reddeden görüşleri kadın hakları savunucuları tarafından eleştirilmiştir.

Eserleri. Şa'râvî verdiği mülâkatlarda kendisinin hiçbir zaman kitap telif işiyle meşgul olmadığını belirtmiş olmasına rağmen (M. Yâsîn Cezer, s. 211; Muhammed el-Bâz, s. 199 vd.; *el-Meşû'atü'l-'Arabîyye*, XI, 711 vd.) onun adıyla yayımlanan altmışın üzerinde kitap ve risâle mevcuttur. Pek çoğu başta İngilizce olmak üzere çeşitli dillere çevrilen bu eserler genellikle Şa'râvî'nin konuşmalarının yazılı hale getirilmesi veya onunla yapılan mülâkatların, verdiği derslerin derlenmesiyle oluşturulmuştur. Kendisi hayatta iken bu eserlerin neşredilmesine karşı çıkmadığı gibi bir kısmını basılmadan önce gözden geçirmiştir. Vefatından sonra da onun adına kitaplar çıkmaya devam etmektedir. Kitapların çoğu nâşirler tarafından yayıma hazırlanırken konuşma dilinden yazı diline aktarılmış, dipnotlarla desteklenmiş, bazan da hadislerin kaynakları gösterilmiştir. Muhammed el-Bâz bu durumu eleştirir ve Şa'râvî'nin adını taşıyan kitaplarda değişik fikirler ortaya konduğunu söyler (*Muhâkemetü's-Şa'râvî*, s. 200 vd.). **Kur'an ve Sünnet:** *Havâtîrî havle'l-Kur'âni'l-Kerîm* (I. cilt, haz. Münîr Âmir, baskı yeri yok [Kahire], 1402; haz. Ahmed Ömer Hâşim, I-LVI, Kahire 1991-1993; Şa'râvî'nin 1980'li yılların başından itibaren cuma günleri televizyonda yaptığı Kur'an tefsirine dair konuşmalarından oluşan eserin bazı bölümleri sûreler halinde önceden yayımlanmıştır); *Muntehab min tefsiri'l-Kur'âni'l-Kerîm* (I-III, Beyrut 1981); *Mu'cizetü'l-Kur'ân* (I-XI, Kahire 1980-1989; eserin bir bölümü M. Sait Şimşek tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir [Konya 1993]); *Muhammed Resûlullâh* (baskı yeri yok [Kahire], ts. [1989]); *İnkârü's-şefâ'a: Muhâvele cedîde li't-ta'n fi's-sünne ve't-tahaccüm* (der. ve tah. Abdullah Haccâc, Kahire 1999). **Akaid:** *Şübühât ve ebâtîlü husûmi'l-İslâm ve'r-red 'aleyhâ* (Beyrut, Dârü'l-kalem, ts.); *'Akîdetü'l-müslim* (der. ve haz. Abdülkâdir Ahmed Atâ, Kahire, ts.); *el-Şâzâ' ve'l-kader* (haz. Ahmed Ferec, Kahire 1975); *el-İsrâ ve'l-Mi'râc* (Kahire 1975); *'İlmü'l-ğayb ve tuğyânü'l-insân* (haz. İmâd Abdüllatif, baskı

yeri yok, 1980); *el-İslâm: 'Akîde ve menhec* (baskı yeri yok [Kahire], 1980); *Keyfe nefhemü'l-İslâm* (Beyrut 1982); *Hâzâ hüve'l-İslâm* (2. bs., Kahire 1985); *el-Edilletü'l-mâddiyye 'alâ vücûdillâh* (Beyrut 1990); *Redden 'ale'l-melâhîde ve'l-'almâniyyîn* (haz. Atiyye ed-Desûki Ömer, Muhammed Abdullah Bedr, baskı yeri yok [Kahire], 1995); *Mu'cizâtü'l-enbiyâ' ve'r-rusûl* (Kahire 1993). **Fıkah:** *Kađâyâ İslâmiyye* (haz. Mecdî el-Hafnâvî, Kahire 1980); *100 su'âl ve cevâb fi'l-fıkhi'l-İslâmî* (der. ve haz. Abdülkâdir Ahmed Atâ, Kahire, ts.); *Es'ile harice ve ecvibe şariha* (Beyrut 1982); *Lebbeyk Al-lâhümme lebbeyk* (Kahire 1400); *Fıkhu'l-mer'eti'l-müslime* (der. ve haz. Âdil Hüseyin, Kahire 1998); *Ahkâmü'z-zevâc ve't-talâk ve'l-hul'* (Kahire 2000); *el-Fetâvâ: Küllü mâ yehümmü'l-müslim fi hayâtihi ve yevmihi ve ğadihi* (haz. Seyyid el-Cümeylî, I-III, Beyrut 1983); *el-Câmif li'l-fetâvâ* (haz. Muhammed Hasan Muhammed, Kahire 1992); *Huṭabü'l-cum'a ve'l-'ideyn ve fezâ'ilü'l-cum'a ve ahkâmühâ fi'l-Kur'ân ve's-sünne* (Kahire, ts.). Şa'râvî'nin fetvaları ayrıca Ahmed Zeyn tarafından *Hivâr ma'a's-Şeyh Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî ve kağâyâ'l-'aşr: el-Fetâva'l-kübrâ* (Kahire 1987), Mahmûd Fevzi tarafından *eş-Şeyh eş-Şa'râvî ve kağâyâ İslâmiyye hâ'ira tebhâş 'an hulûl* (Kahire, ts. [1996]) ve *eş-Şeyh eş-Şa'râvî ve fetâva'l-'aşr* (baskı yeri yok, ts.) adıyla yayımlanmıştır. Şa'râvî'nin diğer eserleri de şunlardır: *el-İslâm beyne'r-re'sümâliyye ve's-şü'yû'iyye* (baskı yeri yok [Kahire], Dârü'l-müslim, 1980); *Min feyzi'r-Rahmân fi terbiyeti'l-insân* (I-II, Kahire 1980-1981); *Ehâdis ile's-şebâb* (Riyad, ts.); *'Alâ mâ'ideti'l-fikri'l-İslâmî* (Beyrut 1980); *el-İslâm hadâse ve hağâre* (Beyrut 1980); *el-İslâm ve hareketü'l-hayât* (Kahire, ts. [1980]); *eṭ-Ṭarîk ile'llâh* (Kahire 1980); *Ârâ'ü's-Şeyh eş-Şa'râvî fi harbi'l-Ḥalîc* (Kahire 1991); *el-Hilâfe: Ḥalku'l-kevn, el-hedef ve'l-menhec* (Kahire 1992); *el-Veşâyâ* (Kahire 2001); *Kışâşü'l-enbiyâ'* (haz. Minşavî Gânim Câbir, I-V, Kahire, ts. [1996]).

BİBLİYOGRAFYA :

Hava Lazarus-Yafeh, "Muhammad Mutawalli al-Sha'rawi: A Portrait of a Contemporary 'Alim in Egypt", *Islam, Nationalism an Radicalism in Egypt and Sudan* (ed. G. R. Warburg - U. M. Kupferschmidt), New York 1983, s. 281-297; M. Yâsîn Cezer, *eş-Şeyhu'l-İmâm da'iyetü'l-İslâm Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî: 'Âlimü 'aşrih fi 'uyûni mu'âşrih*, Kahire, ts. (Mektebetü't-türâ-

si'l-İslâmî); Ebû'l-Hasan Abdürrâzık, *eş-Şeyhu'l-İmâm Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî fi'l-hüküm ve's-siyâse*, Cize 1990; Mahmûd Fevzi, *eş-Şeyh eş-Şa'râvî beyne'l-İslâm ve's-siyâse*, Kahire 1990; M. Mustafa, *Rihle fi a'mâkı's-Şeyh eş-Şa'râvî beyne'd-dîn ve'd-dünyâ*, Kahire 1991; M. Safvet el-Emin, *eş-Şeyh Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî: Hayâtî min Dekâdüs ile'l-vizâre*, İskenderiye 1992; Senâ es-Said, *eş-Şa'râvî beyne's-siyâse ve'd-dîn*, Kahire 1997; Muhammed el-Bâz, *Muhâkemetü's-Şa'râvî: eş-Şeyh eş-Şa'râvî mâ lehü ve mâ 'aleyh*, Kahire 1997; M. Zâyd, *Müzekkrâtü imâmi'd-du'ât: er-Râvî hüve's-Şa'râvî*, Kahire 1998; İbrâhim Abdülazîz, *Menhecü's-Şeyh eş-Şa'râvî li-İslâhi'l-müctema'*, Kahire 1998; M. Receb el-Beyyûmi, *Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî: Cevle fi fikrihi'l-meşû'î el-fâşih*, Kahire 1999; Tuğrul Tezcan, *Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî'nin Hayatı ve Tefsir Anlayışı* (yüksek lisans tezi, 2001), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; R. Tottoli, "L'Introduzione al-Tafsir dello Sayh al-Sha'rawi", *Annali di Ca' Foscari: Rivista della Facoltà di Lingue e Letterature Straniere dell'Università di Venezia*, XXXII/3, Padova 1993, s. 63-82; Johannes J. G. Jansen, "The Preaching of Şayh aş-Şa'râwî: Its Political Significance", *The Arabist: Budapest Studies in Arabic*, sy. 13-14, Budapest 1995, s. 51-59; "Muhammed Mütevellî eş-Şa'râvî", *Meşû'atü'l-'alâmi'l-fikri'l-İslâmî*, Kahire 1425/2004, s. 1003-1006; M. Hişâm Burhânî, "eş-Şa'râvî (Muhammed Mütevellî)", *el-Meşû'atü'l-'Arabîyye*, Dimaşk 2005, XI, 710-713.

HİLAL GÖRGÜN

ŞÂRİ'

(الشارع)

Din ve hukukun menşe anlamında kaynağını, hüküm koyma yetkisinin asıl sahibini belirtmek için kullanılan fıkah usulü terimi (bk. HÂKİM; ŞERİAT).

ŞÂRIKA

(الشارقة)

Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan yedi federe devletten biri.

Arap yarımadasının Basra ve Uman körfezleri arasında kuzeye doğru uzanan ve ucu Hürmüz Boğazı'nın güney sahilini teşkil eden üçgen burun üzerindedir. 2590 km²lik bir alana sahiptir. Bölge, İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında 1913'te varılan anlaşmada "Katar'ın güneyindeki bağımsız şeyhlere ait yerler" olarak geçen emirliklerin en güçlü kabilelerinden Kavâsim'in yaşadığı kısımdır. Tarihte Kavâsim kabilesine ait olduğu bilinen Ebû Mûsâ ve Tanb adaları 1991 yılı sonrasında Şârika ile İran arasında ortaklaşa yönetilirken 1992'de İran tarafından ilhak edilmiştir ve bu